

OMPRIORITERINGAR I SYNEN PÅ YTTRANDEFRIHETENS GRÄNSER I SVERIGE

ULRIKA ANDERSSON

Sammanfattning

Yttrandefriheten framställs ofta som en grundläggande demokratisk rättighet, men i praktiken präglas den av återkommande avvägningar mellan konkurrerande värden. I det här kapitlet studeras allmänhetens acceptans för att inskränka yttrandefriheten i Sverige i ljuset av förändrade samhälls- och informationsmiljöer. Analysen, baserad på den nationella SOM-undersökningen, visar att synen på yttrandefrihetens gränser är tydligt kontextbunden. Acceptansen för begränsningar är störst när yttrandefriheten ställs mot kollektiva hot, såsom nationell säkerhet och spridning av falsk information – även i fall där sådana begränsningar inte är tydligt förankrade i etablerad lagstiftning. Vidare är acceptansen som svagast när yttrandefriheten kopplas till skydd av religiösa värden. Resultaten kan förstås utifrån återkommande teman kring säkerhet, sanning och skydd mot skada. Samtidigt framträder en paradoxal utveckling där en växande andel uppfattar yttrandefriheten som hotad, medan acceptansen för inskränkningar ökar inom vissa områden. Sammantaget tyder resultaten inte på en genomgripande omförhandling, utan på omprioriteringar i vilka värden som ges företräde i bedömningar av yttrandefrihetens gränser.

De senaste åren har flera studier pekat på att det pågår en gradvis försvagning av demokratiska institutioner globalt. Processen har beskrivits i termer av en demokratisk tillbakagång präglad av successiva förskjutningar i hur demokratiska principer tillämpas och upprätthålls (Lührmann & Lindberg, 2019; Haggard & Kaufman, 2021; Nord m.fl., 2025; V-Dem, 2026). I dessa principer ingår yttrandefrihet som ett centralt fundament. Forskning baserad på internationella demokratiindex pekar på att försämringar särskilt rör frågor knutna till fri offentlig diskussion och mediefrihet (Freedom House, 2025; Nord m.fl., 2025).

Inom EU har exempelvis länder som Ungern, Polen och på senare år även Slovakien präglats av starkare politisk kontroll över medier, begränsningar i offentlig debatt och repressalier mot såväl journalister som medborgare som kritiserar samhällets makthavare (Freedom House, 2025; RSF, 2025). Ungern har tillsammans med Italien, Tyskland och Grekland också sett en ökad förekomst av strategiska rättsprocesser som medel för att tysta aktörer som deltar i den offentliga debatten (SLAPP, Strategic Lawsuit Against Public Participation), även om fenomenet som sådant kan ses i hela EU (Council of the European Union, 2022; CASE, 2026).

Det handlar framför allt om förtalsmål riktade mot journalister och medier, men också om processer mot forskare och försvarare av mänskliga rättigheter (Freedom House, 2025; CASE, 2026). För att motverka denna utveckling har EU bland annat antagit en europeisk mediefrihetsförordning (EU 2024/1083) samt ett direktiv om skydd mot ogrundade eller missbrukade rättsprocesser (EU 2024/1069).

Parallellt har det på global nivå skett omfattande förändringar som på olika sätt har bidragit till att förändra förutsättningarna för yttrande- och mediefrihet. En viktig del av denna utveckling rör förändringar i informationsmiljön. Digitalisering och sociala medier har skapat nya förutsättningar för politisk kommunikation, där information kan spridas snabbt, brett och ofta utan traditionella former av granskning (Bennett & Livingston, 2018; Tucker m.fl., 2018). Det har aktualiserat frågor om desinformation, propaganda och strategisk informationspåverkan, vilka i sin tur har bidragit till att stärka argument för olika former av reglering. Under senare år har även framväxten av generativ artificiell intelligens förstärkt dessa utmaningar, inte minst genom möjligheten att producera trovärdigt men falskt innehåll i stor skala (Freedom House, 2023). Som en följd har krav på olika former av reglering och kontroll av informationsflöden blivit mer framträdande, även i demokratiska sammanhang.

I takt med att nationell säkerhet, extremism och social sammanhållning har fått ökad politisk betydelse har också åtgärder som begränsar yttrandefriheten i flera länder motiverats med hänvisning till dessa områden, exempelvis genom lagstiftning riktad mot hatpropaganda, terrorism eller spridning av skadlig information (European Commission, 2021; International IDEA, 2023). Denna utveckling speglar en bredare tendens där yttrandefriheten delvis omvärderas i förhållande till andra samhälleliga värden, såsom säkerhet och skydd av utsatta grupper (Masferrer, 2023; Nord m.fl., 2024).

Frågan om yttrandefrihetens gränser rymmer således en inneboende spänning mellan olika värden. Möjligheten att kritisera makten kan exempelvis ställas mot hänsyn till nationell säkerhet, samtidigt som rätten att uttrycka åsikter kan komma i konflikt med skydd mot hat och kränkningar. Liknande avvägningar aktualiseras även i andra kontexter, såsom i debatter om hur kontroversiella eller exkluderande yttranden bör hanteras i akademi och offentlighet (Peatfield, 2025). Därtill kan läggas frågor om själv censur, där journalister och andra aktörer i offentlig debatt kan avstå från att behandla vissa ämnen eller uttrycka vissa åsikter av rädsla för att utsättas för hat, hot eller andra repressalier (Björkenfeldt, 2025). Även bland allmänheten förekommer själv censur, exempelvis när det gäller att uttrycka åsikter i politisk kontroversiella frågor (Widmalm m.fl., 2024).

I vilken utsträckning yttrandefrihetens innebörd förändras över tid är inte entydigt. Vissa forskare menar att grundläggande principer tenderar att vara relativt stabila i samhällen med lång demokratisk tradition (jfr. Steen-Johnsen m.fl., 2016). Samtidigt kan förändringar i samhälls- och debattklimat, liksom större händelser i omvärlden, påverka vilka värden som ställs mot varandra (Chong &

Levy, 2018). Frågor som vid en tidpunkt framstår som mindre betydelsefulla kan därmed få ökad tyngd i ett förändrat sammanhang.

Andra forskare pekar på att centrala demokratiska principer, såsom yttrandefrihet, kan eroderas även inom formellt intakta institutioner, genom förändrade normer, praktiker och maktbalanser (Levitsky & Ziblatt, 2018). Utvecklingen i USA, med begränsning av journalisters tillgång till federala politiska institutioner, indragen finansiering av public service och rättsliga åtgärder mot kritiska aktörer – har bidragit till en ökad debatt om yttrandefrihetens ställning (jfr. Iyengar m.fl., 2019; McCudden, 2026; V-Dem, 2026). Samtidigt har utvecklingen i USA också beskrivits som cyklisk, där perioder av inskränkningar i yttrandefriheten följs av faser av återhämtning och utvidgning (Blanchard, 2002), vilket understryker att förändringar inte nödvändigtvis är linjära.

Mot denna bakgrund aktualiseras frågor om hur medborgare själva uppfattar dessa avvägningar och i vilka situationer det anses berättigat att begränsa yttrandefriheten. Utgångspunkten för det här kapitlet är den svenska allmänhetens acceptans för att inskränka yttrandefriheten inom olika områden. Även om fokus är riktat mot en svensk samhällskontext sätts resultaten i relation till den internationella forskningen om demokratisk utveckling och förändrade informationsmiljöer, i syfte att analysera i vilken utsträckning synen på yttrandefrihetens gränser är under omförhandling.

Svensk yttrandefrihet med unika anor

Sverige har en i internationell jämförelse lång och stark tradition av yttrandefrihet. Den tryckfrihetsförordning som instiftades 1766 tillhör en av världens äldsta lagstiftningar på området. Det är ur denna förordning som fröet till de grundläggande principer om offentlighet och fri åsiktsbildning som präglat det moderna Sverige har vuxit fram. Dessa principer är idag fastslagna i regeringsformen (RF), där det betonas att det svenska folkstyret bygger på fri åsiktsbildning, och i tryckfrihetsförordningen (TF) respektive yttrandefrihetsgrundlagen (YGL).

Sverige placerar sig genomgående högt i internationella jämförelser av yttrande- och pressfrihet. I Reportrar utan gränser pressfrihetsindex för 2025 återfinns Sverige på fjärde plats globalt tillsammans med övriga nordiska länder, vilka samtliga tillhör världens mest fria mediesystem (RSF, 2025). Sett i ett internationellt perspektiv är situationen i Sverige stabil över tid, särskilt i jämförelse med flera andra EU-länder där mediefriheten i större utsträckning ifrågasätts eller är föremål för politisk påverkan.

Trots att yttrandefriheten i Sverige är en av de mest vidsträckta i världen är denna frihet inte absolut. Den får begränsas med hänsyn till rikets säkerhet, allmän ordning, enskildas anseende och förebyggande av brott. Sådana avvägningar kommer till uttryck i lagstiftning kring exempelvis förtal, olaga hot och hets mot folkgrupp. Att yttrandefriheten kan begränsas inom vissa ramar är således en etablerad del av det svenska rättssystemet. Samtidigt anges det i lagstiftningen att det vid bedöm-

ning av vilka begränsningar som får göras ska beaktas ”vikten av vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet” (2 kap., 23 § RF). Det krävs således synnerligen starka skäl för att inskränkningar av en människas yttrandefrihet ska kunna anses legitima.

Frågan för det här kapitlet är hur långt sådana begränsningar bör sträcka sig och i vilka sammanhang de är giltiga. Snarare än att betrakta yttrandefriheten som en enhetlig princip undersöks här av vilka skäl som människor anser att denna grundläggande demokratiska frihet kan begränsas. Fokus ligger på hur stödet för inskränkningar varierar beroende på vilket värde yttrandefriheten ställs mot – såsom nationell säkerhet, skydd mot falsk information eller skydd av olika grupper – samt hur dessa attityder skiljer sig mellan olika delar av befolkningen. I en samtid präglad av desinformation, ökade säkerhetshot och teknologiska förändringar blir detta en alltmer central demokratifråga.

Analysen tar sin utgångspunkt i frågan ”anser du att yttrandefriheten i Sverige ska kunna inskränkas med hänsyn till något av följande skäl?”. Alternativen som respondenterna har fått ta ställning till är sådana som återfinns i lagtexten, såsom att skydda rikets säkerhet, skydda barn och unga, förhindra kränkning av enskilda människor, motverka rasism och värna religiösa värden. Utöver dessa områden har också skydd av etniska minoriteter och skydd mot falsk information inkluderats i frågan. Dessa alternativ knyter an till de förutsättningar som gäller för samtiden med en befolkning som består av en rad olika minoriteter med bakgrund i andra kulturer och ett digitalt informationssamhälle där såväl information som desinformation snabbt kan reproduceras, förstärkas och spridas i mycket stor skala och stundtals med betydande genomslag i den offentliga debatten.

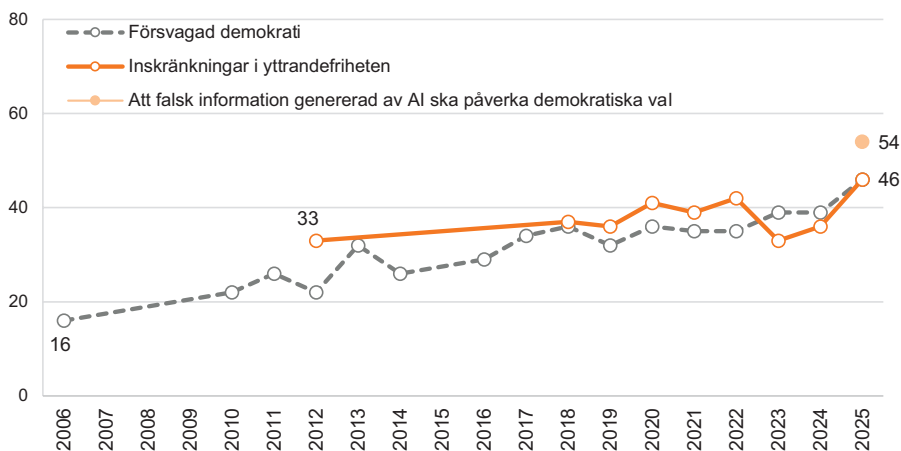
För att sätta dessa ställningstaganden i ett vidare sammanhang inleds analysen med en kort översikt av hur oron för demokratins utveckling och yttrandefrihetens ställning har förändrats över tid.

Ökad oro för försvagad demokrati och inskränkningar i yttrandefriheten

Frågan som respondenterna har fått ta ställning till handlar om hur oroande olika potentiella framtida tillstånd är givet den nuvarande samhällssituationen. Figur 1 visar hur andelen som anser att en försvagad demokrati är mycket oroande har ökat från 16 procent 2006 till 46 procent 2025. Förändringen har inte varit helt linjär men trenden är tydligt uppåtgående, särskilt från mitten av 2010-talet och framåt. Även när det gäller inskränkningar i yttrandefriheten syns en viss ökning. Under perioden 2012–2025 har andelen som bedömer detta som mycket oroande ökat från 33 till 43 procent.

Den sista frågan rör hur oroande allmänheten uppfattar det vara att falsk information genererad av AI i framtiden ska komma att påverka demokratiska val. Drygt hälften, 54 procent, anser att detta är mycket oroande. Sammantaget framträder bilden av en befolkning där en betydande andel uppfattar olika hot riktade mot demokratin som mycket oroande.

Figur 1 Andel som upplever försvagad demokrati, inskränkt yttrandefrihet och AI-genererad falsk information vid val som mycket oroande inför framtiden, 2006–2025 (procent)

Kommentar: Frågan löd *Om du ser till läget i dag, hur oroande upplever du själv följande inför framtiden?* Svarsalternativen var *Mycket oroande*, *Ganska oroande*, *Inte särskilt oroande*, *Inte alls oroande*. Figuren redovisar andelen som har uppgett alternativet *Mycket oroande*. Procentbasen utgörs av dem som har besvarat respektive delfråga. Antal svar var 1 562 år 2006 och 1 797 år 2025.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2006–2025.

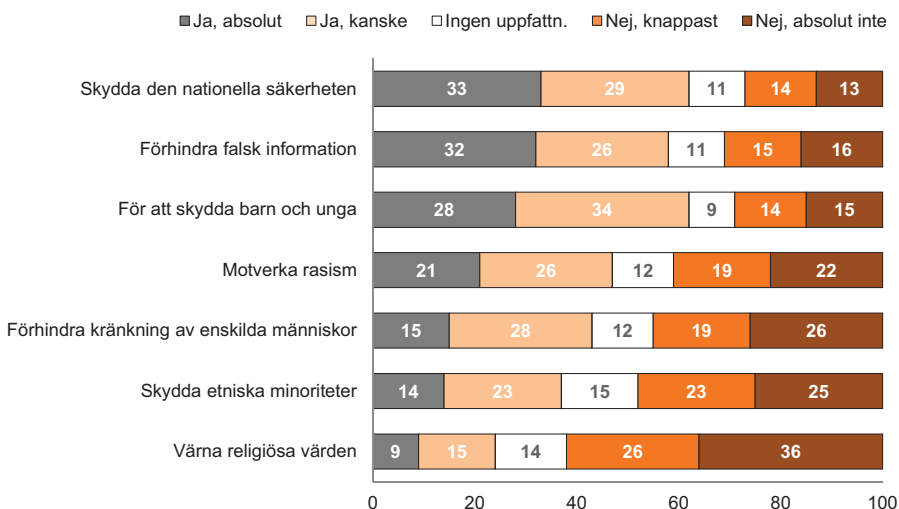
Sett till sociodemografiska faktorer är kvinnor genomgående mer benägna än män att bedöma dessa områden som mycket oroande. Personer som är 30 år eller äldre uppvisar högre andelar än yngre när det gäller att betrakta inskränkt yttrandefrihet och försvagad demokrati som mycket oroande. Andelen är som högst bland personer i 50–65-årsåldern. Även när det gäller AI-genererad falsk information är andelen som uppfattar detta som mycket oroande högst bland personer som är 50 år eller äldre, nivån är hög också bland personer som är yngre än 50 år. Det finns också ett tydligt samband mellan ideologi och bedömningar av hur oroande olika scenarier är, där personer som placerar sig längst till vänster på den politiska vänster-högskalan uppvisar genomgående högre andelar mycket oroande än övriga ideologiska grupper. För samtliga områden minskar andelen mycket oroande successivt ju längre åt höger på skalan som individen placerar sig.

Med detta som bakgrund övergår analysen till frågan om i vilken utsträckning allmänheten anser att yttrandefriheten bör kunna begränsas i olika sammanhang.

Allmänhetens acceptans för att inskränka yttrandefriheten

Resultaten visar att stödet för att inskränka yttrandefriheten varierar tydligt beroende på vilket skäl som anges. Störst acceptans finns för inskränkningar som motiveras med kollektiva och samhällliga risker (figur 2). En tredjedel anser att yttrandefriheten absolut ska kunna begränsas för att skydda den nationella säkerheten (33 procent ”ja, absolut”) samt för att förhindra falsk information (32 procent). Även skydd av barn och unga når ett stort stöd (28 procent). Om andelen som även anser att yttrandefriheten *kanske* ska kunna inskränkas av dessa skäl inkluderas är det totalt 62 procent som visar acceptans för inskränkningar som görs för att skydda rikets säkerhet och för att skydda barn och unga, medan 58 procent uttrycker acceptans för motiveringen att förhindra spridning av falsk information. För dessa tre områden är andelen som motsätter sig inskränkningar relativt låg, även om en inte obetydlig minoritet uttrycker tveksamhet eller tar avstånd.

Figur 2 Acceptans för att inskränka yttrandefriheten, 2025 (procent)

Kommentar: Frågan löd *Anser du att yttrandefriheten i Sverige ska kunna inskränkas med hänsyn till något av följande skäl?* följt av alternativen i figuren. Svarsalternativen framgår av figuren. Antal svar var 1 742.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2025.

Stödet är mer splittrat när det gäller inskränkningar kopplade till skydd av individer och grupper. För att motverka rasism och förhindra kränkningar av enskilda människor är opinionen jämnare fördelad mellan stöd och motstånd, medan en majoritet motsätter sig inskränkningar för att skydda etniska minoriteter och i

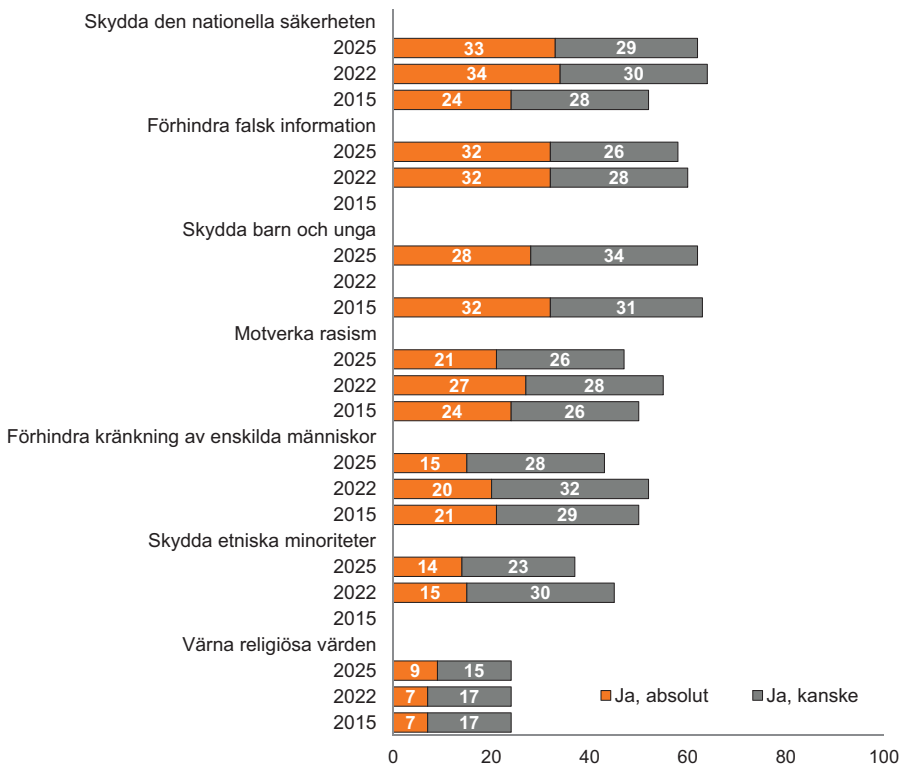
synnerhet för att värna religiösa värden. I det senare fallet är motståndet tydligt dominerande (62 procent ”nej, knappast” eller ”nej, absolut inte”). Sammantaget visar resultaten att legitimiteten för att begränsa yttrandefriheten är starkast när det handlar om säkerhet, sanning och skydd av barn, men betydligt svagare när det gäller mer normativt eller kulturellt betingade värden.

Jämförelsen över tid visar att inställningen till att inskränka yttrandefriheten i Sverige i stora drag är stabil, men med vissa förskjutningar beroende på vilket skäl som anges. För inskränkningar motiverade av nationell säkerhet är stödet jämförelsevis högt och har ökat från 24 procent absolut-ja-svar till 33 procent 2025 (figur 3). Även för sakområdet att förhindra falsk information är resultatet stabilt med 32 procent absolut-ja-svar både 2022 och 2025, vilket kan tyda på att denna typ av begränsning har accepterats som en nödvändig åtgärd i en förändrad informationsmiljö. Det skiljer sig från exempelvis skydd av religiösa värden, där stödet för inskränkningar förblir lågt.

Parallellt syns också en viss minskning i benägenheten att acceptera inskränkningar. Det handlar dels om att skydda barn och unga, liksom för att motverka rasism och förhindra kränkningar av enskilda människor, där stödet 2025 är lägre än eller i nivå med tidigare mätningar. Nedgången är särskilt tydlig när det gäller skydd av etniska minoriteter, där andelen som anser att yttrandefriheten bör kunna inskränkas har minskat markant jämfört med 2022.

Resultaten indikerar att stödet för att begränsa yttrandefriheten har stärkts inom områden som rör säkerhet och informationspåverkan, medan det är mer stabilt eller svagt minskande för inskränkningar kopplade till skydd av individer och grupper. Detta pekar mot en utveckling där vissa typer av restriktioner uppfattas som mer legitima än andra, snarare än mot en generell förändring i synen på yttrandefrihetens gränser.

Figur 3 Acceptans för att inskränka yttrandefriheten, 2015, 2022 och 2025 (procent)

Kommentar: Frågan löd *Anser du att yttrandefriheten i Sverige ska kunna inskränkas med hänsyn till något av följande skäl?* följt av alternativen i figuren. Svarsalternativen var *Ja, absolut*, *Ja, kanske*, *Nej, knappast*, *Nej, absolut inte*, samt *Ingen uppfattning*. Antal svar var 1 486 år 2015, 1 699 år 2022 och 1 742 år 2025.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2015, 2022 och 2025.

Ideologiska skiljelinjer i acceptansen att inskränka yttrandefriheten

När olika samhällsgruppers benägenhet att acceptera inskränkningar i yttrandefriheten jämförs framträder stora likheter i rangordningen av vad som är mest, och minst, accepterat. De flesta, om än inte alla, grupper värnar den nationella säkerheten mest, medan samtliga värnar religiösa värden minst (tabell 1). Hur stor acceptansen är, mätt i andelen som svarar 'ja, absolut', varierar dock. Exempelvis är personer som upplever att det svenska samhället under de senaste tio åren har försämrats med avseende på säkerhet och trygghet, som står ideologiskt långt till höger och som gillar Sverigedemokraterna mest benägna att uttrycka acceptans

för att inskränka yttrandefriheten i syfte att skydda rikets säkerhet. I dessa grupper svarar 41 procent ja absolut på frågan (tabell 1). De som i lägst utsträckning ser detta som ett legitimt skäl är personer som gillar Miljöpartiet, 16 procent, och Vänsterpartiet, 20 procent.

Även om stödet för att kunna inskränka yttrandefriheten för att förhindra falsk information är jämförelsevis hög i svarsgruppen som helhet finns det enskilda grupper där acceptansen inte är fullt lika stor. Bland dessa hittas sympatisörer till Miljöpartiet och Centerpartiet, personer som uttrycker missnöje med hur den svenska demokratin fungerar, personer som menar att säkerheten och tryggheten har försämrats och personer med hög utbildning. Andelen varierar här mellan 18–21 procent, vilket kan jämföras med genomsnittet på 32 procent. När det gäller att motverka rasism har gruppen längst till vänster störst acceptans, 36 procent, medan gruppen längst till höger och sympatisörer till Sverigedemokraterna har minst acceptans, 12 respektive 13 procent. Ytterligare ett sakområde där de längst till vänster och de längst till höger står för den största spridningen är skydd av etniska minoriteter, där andelen absolut-ja-svar i respektive grupp är 25 procent och sex procent, skillnader som också är statistiskt signifikanta (se tabell A1 i appendix).

Det kan också noteras att det bland de jämförda grupperna finns två vars rangordning tydligt avviker från det generella mönstret. Det handlar om personer som står klart till vänster och om sympatisörer till Vänsterpartiet, två grupper som i hög grad korrelerar med varandra (72 procent av Vänsterpartiets sympatisörer definierar sig själva som klart till vänster). Där de flesta andra grupper har en rangordning med nationens säkerhet och falsk information i topp, följt av värnande om barn och unga, är alternativet att motverka rasism det som dominerar bland personer långt till vänster (33 procent klart till vänster, 30 procent V-sympatisörer) (tabell 1). I gruppen längst till vänster kommer skydd av barn och unga på en andra plats (33 procent) följt av falsk information (30 procent) och skydd av etniska minoriteter (25 procent). Först på femte plats kommer skydd av nationens säkerhet (24 procent). Resultatet är huvudsakligen detsamma bland dem som gillar Vänsterpartiet bäst.

När resultaten från 2025 jämförs med hur svarsmönstret såg ut i motsvarande grupper 2015, kan det noteras att det för vissa sakområden har skett förändringar på bred front, medan det för andra framför allt har skett förändringar inom specifika grupper. Resultaten för 2015 redovisas här som förändring i procentenheter i relation till 2025 års siffror och anges inom parentes i tabellen. När det för kvinnor exempelvis står ”30 (+8)” för skydd av rikets säkerhet innebär det att 30 procent uttryckte acceptans 2025 och att detta är en ökning med 8 procentenheter sedan 2015.

Tabell 1 Andel som absolut kan tänka sig att inskränka yttrandefriheten, 2025 med 2015 inom parentes (procent)

	Skydda nationell säkerhet	Förhindra falsk information	Skydda barn och unga	Motverka rasism	Förhindra kränkning av enskilda personer	Skydda etniska minoriteter	Värna religiösa värden	Antal svar
Kön								
Kvinnor	30 (+8)	30	29 (-5)	24 (-2)	15 (-8)	17	10 (+3)	860 (755)
Män	36 (+10)	33	27 (-2)	18 (-4)	14 (-7)	11	8 (-1)	872 (731)
Alder								
16–29 år	29 (+9)	24	24 (-2)	22 (-7)	12 (-6)	16	8 (+4)	194 (203)
30–49 år	27 (+5)	28	26 (-8)	23 (±0)	13 (-6)	13	9 (+2)	500 (405)
50–66 år	36 (+16)	33	29 (-1)	19 (±0)	13 (-7)	12	9 (+4)	563 (391)
67 år–	37 (+6)	35	30 (-6)	21 (-6)	20 (-7)	16	9 (±0)	506 (488)
Utbildning								
Låg	39 (+3)	38	34 (-10)	24 (-6)	20 (-12)	18	13 (±0)	658 (219)
Medel	36 (+11)	36	29 (-3)	22 (-2)	13 (-8)	13	8 (+2)	382 (760)
Hög	25 (+8)	21	21 (-5)	17 (-3)	11 (-6)	10	6 (±0)	647 (488)
Nöjd med demokratin								
Inte nöjd	33 (+3)	37	35 (+2)	22 (+1)	18 (-4)	16	11 (+3)	470 (420)
Nöjd	33 (+12)	30	26 (-6)	21 (-4)	14 (-8)	13	9 (+2)	1 267 (1 025)
Utvecklingen i Sverige: Säkerhet och trygghet								
Försämrats	41	37	31	31	21	17	14	122
Förbättrats/samma	32	21	28	21	14	14	9	1 575
Ideologi								
Klart till vänster	24 (+7)	30	33 (-3)	36 (+1)	18 (-10)	25	10 (±0)	180 (162)
Något till vänster	27 (+8)	28	26 (-3)	21 (-3)	14 (-8)	13	9 (+4)	379 (292)
Varken vänster/höger	33 (+5)	34	30 (-5)	23 (-3)	17 (-6)	17	11 (+3)	545 (421)
Något till höger	37 (+13)	34	26 (-3)	17 (-3)	12 (-6)	10	7 (+1)	432 (440)
Klart till höger	41 (+11)	30	26 (-5)	12 (-4)	10 (-13)	6	6 (-2)	199 (146)
Partisympati								
Vänsterpartiet	20 (+4)	29	24 (-13)	30 (-2)	12 (-13)	26	12 (+4)	90 (109)
Socialdemokraterna	33 (+4)	32	32 (-8)	27 (-4)	17 (-12)	19	11 (+1)	544 (351)
Miljöpartiet	16 (+5)	18	15 (-7)	16 (-9)	11 (-5)	10	6 (+2)	87 (106)
Centerpartiet	25 (+5)	19	17 (-10)	16 (-4)	10 (-11)	10	6 (±0)	87 (109)
Liberalerna	28 (+7)	27	17 (-8)	20 (-1)	7 (-12)	8	5 (+1)	59 (67)
Moderaterna	42 (+15)	36	26 (-5)	18 (-8)	12 (-8)	11	8 (±0)	331 (316)
Kristdemokraterna	35 (+15)	32	32 (+8)	17 (+3)	18 (+8)	11	9 (+5)	65 (50)
Sverigedemokraterna	40 (+7)	36	31 (-2)	13 (-1)	16 (-4)	10	7 (±0)	211 (210)

Kommentar: Frågan löd *Anser du att yttrandefriheten i Sverige ska kunna inskränkas med hänsyn till något av följande skäl? Svartalternativen var Ja, absolut, Ja, kanske, Nej, knappast, Nej, absolut inte samt Ingen uppfattning.* Figuren visar andelen som har svarat *Ja, absolut.* Demokratifrågan löd *Allmänt sett, hur nöjd är du med det sätt på vilket demokratin fungerar i Sverige?* med svartalternativen *Mycket nöjd, Ganska nöjd, Inte särskilt nöjd, Inte alls nöjd.* I tabellen har alternativen grupperats som *Nöjd* och *Inte nöjd.* Frågan om utvecklingen i Sverige

löd *Hur anser du att följande har förändrats i Sverige under de senaste 10 åren?* med alternativet *Säkerhet och trygghet*. Svartalternativen var *Klart förbättrats*, *Förbättrats något*, *Förblivit ungefär densamma*, *Försämrats något* samt *Klart försämrats*. I tabellen har alternativen grupperats som *Försämrats* och *Förbättrats/Samma*. Frågan om ideologi löd *Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan skala?* Frågan om partisympati löd *Vilket parti tycker du bäst om idag?* Antal svar framgår av tabellen.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2015 och 2025.

Bland de förändringar som kan ses i en majoritet av grupperna, i betydelsen att de flesta har rört sig i samma riktning, är den ökade acceptansen för att inskränka yttrandefriheten i syfte att skydda den nationella säkerheten (tabell 1). Det syns också en viss ökning för alternativet att värna religiösa värden, även om förändringen här är mer marginell. På motsvarande sätt har acceptansen minskat för alternativen skydda barn och unga samt förhindra kränkningar av enskilda personer. Detsamma gäller för alternativet att motverka rasism men precis som för värnande av religiösa värden är förändringen högst marginell.

På gruppnivå utmärker sig särskilt personer i övre medelåldern (50–66 år, +16 procentenheter) och sympatisörer till Moderaterna och Kristdemokraterna (+15 för båda) när det gäller nationens säkerhet. För skydd av barn och unga står lågutbildade (-10) samt sympatisörer till Vänsterpartiet (-13) och Centerpartiet (-10) för den största minskningen, medan det för alternativet att förhindra kränkningar av enskilda är det lågutbildade (-12), personer klart till vänster (-10) och personer till höger (-13) samt sympatisörer till Vänsterpartiet (-13), Socialdemokraterna (-12), Centerpartiet (-11) och Liberalerna (-12) som har förflyttat sig mest.

Sammantaget tyder resultaten på att förändringarna inte är generella utan koncentrerade till vissa grupper och vissa typer av motiveringar, där särskilt säkerhetsrelaterade skäl fått ett ökat stöd över tid.

Omprioriteringar i synen på svensk yttrandefrihet

De observerade förändringarna kan tolkas i ljuset av de samhälleliga och politiska förändringar som präglat perioden mellan 2015 och 2025. Under dessa år har frågor om nationell säkerhet, migration och brottslighet fått en mer framträdande roll i den offentliga debatten, vilket sannolikt har bidragit till att stärka stödet för inskränkningar i yttrandefriheten när dessa motiveras med säkerhetsskäl. Att ökningen är särskilt tydlig bland äldre och bland grupper med högerorienterade partisympatier ligger i linje med tidigare forskning om hur olika samhällsproblem prioriteras i olika delar av befolkningen.

Samtidigt tycks stödet för inskränkningar kopplade till skydd mot kränkningar och rasism inte ha ökat i samma utsträckning, och i vissa fall snarare minskat. Sammantaget pekar resultaten mot en utveckling där acceptansen för att begränsa yttrandefriheten i ökande grad är knuten till vissa specifika problemområden, snarare än till en generell förändring i synen på dess gränser.

Resultaten visar därmed på ett tydligt mönster där stöd för inskränkningar är starkast när yttrandefriheten kopplas till kollektiva hot – såsom nationell säkerhet och desinformation – och svagast när den kopplas till skydd av religiösa värden. Mönstret kan förstås utifrån teman som säkerhet, sanning och skydd mot skada. Säkerhet innebär här att staten förväntas kunna begränsa yttrandefriheten för att skydda nationen. Sanning aktualiseras i synen på falsk information, där begränsningar i hög grad framstår som legitima i ljuset av debatten om informationspåverkan och generativ AI. Skydd mot skada kommer till uttryck i stödet för att skydda individer och grupper från kränkningar och diskriminering. Samtidigt pekar det låga stödet för att värna religiösa värden mot en mer sekulariserad normstruktur, där sådan hänsyn i mindre utsträckning uppfattas som legitima skäl för inskränkningar.

Attityder till inskränkningar formas emellertid i ett vakuum, utan i relation till hur medborgare uppfattar tillståndet i demokratin och de hot som riktas mot den. I en samtid präglad av desinformation, informationspåverkan och teknologiska förändringar finns det skäl att anta att sådana upplevelser av oro påverkar synen på vilka begränsningar som framstår som legitima. Samtidigt är det svårt att avgöra vilka konkreta åtgärder som respondenterna föreställer sig. Deras svar kan dels spegla en faktisk vilja att begränsa yttrandefriheten, dels uttrycka mer allmänna värderingar om vad som bör skyddas i samhället. Att en stor andel samtidigt uttrycker oro för att AI-genererad falsk information ska påverka demokratiska val talar dock för att frågan inte enbart uppfattas som principiell, utan också som ett reellt problem i samtiden.

Utvecklingen pekar därmed mot en potentiellt paradoxal situation, där yttrandefriheten i allt högre grad uppfattas som hotad samtidigt som acceptansen för att begränsa den ökar inom vissa områden. Snarare än en genomgripande omförhandling av yttrandefrihetens principer tyder resultaten på en omprioritering mellan olika värden. I denna omprioritering framstår säkerhet och kontroll av informationsflöden som allt viktigare, medan andra hänsyn ges mindre tyngd. Sammantaget indikerar resultaten att yttrandefrihetens gränser i ökande grad formas i relation till de problem och hot som uppfattas som mest angelägna i samtiden.

Referenser

- Bennett, W. L., & Livingston, S. (2018). The disinformation order: Disruptive communication and the decline of democratic institutions. *European Journal of Communication*, 33(2), 122–139.
- Björkenfeldt, O. (2025). Self-Censorship in Journalism: The Role of Emotional, Professional, and Institutional Factors. *Digital Journalism*, 1–18.
- Blanchard, M. A. (2002). "Why Can't We Ever Learn?" Cycles of Stability, Stress and Freedom of Expression in United States History. *Communication Law and Policy*, 7(4), 347–378.
- CASE / Coalition Against SLAPPs in Europe. (2026). *SLAPPs in Europe: Democracy in the dock. CASE report 2025*. CASE & Daphne Caruana Galizia Foundation.
- Chong, D., & Levy, M. (2018). Competing norms of free expression and political tolerance. *Social Research: An International Quarterly*, 85(1), 197–227.
- Council of the European Union. (2022). *Proposal for a directive on protecting persons engaged in public participation from abusive court proceedings (SLAPP) (ST-8529-2022)*.
- European Commission. (2021/2022). *Countering illegal hate speech online: Code of Conduct – monitoring/evaluation report*.
- European Union. *Directive (EU) 2024/1069 on protecting persons who engage in public participation from manifestly unfounded claims or abusive court proceedings (Strategic lawsuits against public participation)*.
- European Union. *Regulation (EU) 2024/1083 on establishing a common framework for media services in the internal market (European Media Freedom Act)*.
- Freedom House. (2023). *Freedom on the Net 2023: The Repressive Power of Artificial Intelligence*.
- Freedom House. (2025). *Freedom in the World 2025. The uphill battle to safeguard rights*.
- Haggard, S., & Kaufman, R. (2021). *Backsliding: Democratic regress in the contemporary world*. Cambridge University Press.
- International IDEA. (2023). *The Global State of Democracy 2023. The new checks and balances*.
- International IDEA. (2025). *The Global State of Democracy 2025. Democracy on the move*.
- Iyengar, S., Lelkes, Y., Levendusky, M., Malhotra, N., & Westwood, S. (2019). The origins and consequences of affective polarization in the United States. *Annual Review of Political Science*, 22, 129–146.
- Levitsky, S., & Ziblatt, D. (2018). *How democracies die*. Crown.
- Lührmann, A., & Lindberg, S. I. (2019). A third wave of autocratization is here: What is new about it? *Democratization*, 26(7), 1095–1113.
- Masferrer, A. (2023). The decline of freedom of expression and social vulnerability in Western democracy. *International Journal for the Semiotics of Law*, 36(4), 1443–1475.

- McCudden, K. (2026). Record number of violations mar first two months of year. U.S. Press Freedom Tracker. Publicerad 26 februari 2026. <https://pressfreedom-tracker.us/blog/record-number-of-violations-mar-first-two-months-of-year/>
- Nord, M., Angiolillo, F., Good God, A., & Lindberg, S. I. (2025). State of the world 2024: 25 years of autocratization – democracy trumped? *Democratization*, 32(4), 839–864.
- Peatfield, E.J. (2025). Censorship, Cancel Culture, and Free Speech. *Free Speech in Contention*, 17–38.
- Regeringsformen (1974:152).
- RSF/Reportrar utan gränser. (2025). Pressfrihetsindex 2025. Historisk global nedgång i pressfrihet. Publicerad 2 maj 2025. <https://reportrarutangranser.se/index/pressfrihetsindex-2025-historisk-global-nedgang-i-pressfrihet/>
- Steen-Johnsen, K., Fladmoe, A., & Midtbøen, A.H. (2016). *Sosiale normer og politisk toleranse*. Institutt for Samfunnsforskning og Fritt Ord.
- V-Dem Institute. (2026). *Democracy Report 2026. Unraveling the democratic era*. V-Dem Institute, Göteborgs universitet.
- Widmalm, S., Persson, T., & Casselbrant, A. (2024). *Talande tystnad. En ESO-rapport om självzensur i Sverige. Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, 2024:1*. Statens offentliga utredningar.

APPENDIX

Tabell A1 Statistisk säkerhet i skillnader mellan olika grupper acceptans för att inskränka yttrandefriheten, 2025 (signifikantest)

	Skydda nationell säkerhet	Förhindra falsk information	Skydda barn och unga	Motverka rasism	Förhindra kränkning av enskilda personer	Skydda etniska minoriteter	Värna religiösa värden
Kön	ns.	ns.	ns.	***	**	***	***
Ålder	***	ns.	ns.	ns.	***	ns.	ns.
Utbildning	ns.	***	***	***	***	***	***
Nöjd med demokratin	ns.	ns.	ns.	ns.	ns.	ns.	ns.
Utvecklingen i Sverige: Säkerhet och trygghet	ns.	ns.	ns.	***	ns.	ns.	***
Ideologi	***	ns.	ns.	***	***	***	***
Partisympati	ns.	ns.	ns.	***	**	***	***

Kommentar: Frågan löd *Anser du att yttrandefriheten i Sverige ska kunna inskränkas med hänsyn till något av följande skäl?* Svartalternativen var *Ja, absolut, Ja, kanske, Nej, knappast, Nej, absolut inte* samt *Ingen uppfattning*. Sambanden mellan variablerna har analyserats med hjälp av korrelationsmått och signifikantest (tvåsidigt test). Tabellen redovisar enbart huruvida sambanden är statistiskt signifikanta. ns= ej signifikant, *p < 0,05, **p < 0,010, ***p < 0,001

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2025.

